

## מבוא

### מטרות מערכת המס ותפקידיה

1. מימון פעילות המדינה- מימון משאבים למדינה כדי שתוכל לספק מוצרים ציבוריים שבלי הדמינה לא היינו מקבלים כלל או לא ברמה מספקת. יש מדינות עם משאבים טבעיים, יש מדינות שממנות עצמן בהלוואות.
2. חלוקה מחדש של העושר בחברה- צמצום פערים, צדק חלוקתי בעאמצעות מערכת המס.
3. רגולציה- מטרה נספחת (בשונה מהקודמות, תיבחן רק לאחר בניית מע' המס). הכוונת התנהגות: הפחתת (ולא הפסקת) ההתנהגות באמצעות מערכת המס, בהטלת מס (סיגריות, חד"פ) או הטבת מס (מחקר ופיתוח).

### בסיס המס

בסיסי מס מודרניים:

1. מס הכנסה- על בסיס הכנסה, מעל 50% מההכנסות במדינה. כלי טוב לחלוקת עושר. סוגים: מס על יחידים, חברות, רווח הון, שבת, ביטוח לאומי.
- \*\*ביטוח לאומי ודמי בריאות**: מבטח את כל האזרחים. לעומת מוסדות ממשלה אחרים, בעל סמכות לגבות את המשאבים הדרושים לפעילות שלו שהיא דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות. האם הם מס? מס זה תשלום חובה עליו מקבלים תמורה- כך גם ביטוח לאומי. אולם בגלל שזה ביטוח לא בטוח שנקבל תמורה אם לא נזדקק לו. ההבדל ממס: מקבלים משהו ספציפי: ביטוח. אם כן, תשלום חובה על רכישת מוצר ספציפי דרכו המדינה מבצעת חלוקה מחדש.
2. מס דמי צריכה- שני בחשיבותו. מע"מ, מס קנייה (על מוצר מסויים), מכס, מס רכישה (על נדל"ן).
3. מס רכוש- שלישי בחשיבותו. "מס עושר". מוטל על שווי הרכוש, סך כל העושר. מוטל באופן חד פעמי. למשל ארנונה, מס ירושה, עיזבון.
4. מס עסקאות- למשל, מס רכישה (של נדל"ן). על אחוזים משווי הנכס.

### ניתוח מערכות מס

#### 1. יעילות כלכלית

שני שלבי שינוי התנהגות:

- א. אפקט ההכנסה- העושר של הפרט קטן בגלל שמשלם מס. זו פגיעה בקניין. פחות יגרום לנו להתנהג אחרת לעומת מצב שיש לנו יותרץ
- ב. אפקט התחלופה- נחליף (נפחית ולא נפסיק לגמרי) התנהגויות שמחירן התייקר בגלל מס בכאלו זולות יותר להן הנאה דומה. בסיסי המס הם תלויי התנהגות (הכנסה, צריכה...), התמריץ להתנהגות יורד. נגרם בשל שינוי יחס המחירים של התנהגויות בשוק, והמס אחראי על שינויים אלה. מדובר על יחס משום שמס אחיד לא היה יוצר אפקט תחלופה כי המס על ההתנהגויות היה אחיד. יכול להיות שיש התנהגויות שיהיה קשה יותר לשנותן.

**מה המשמעות של שינוי התנהגות?** שינוי התנהגות פוגע בתועלת של כל אחד. כל בחירה שאנחנו מבצעים היא הכי טובה עבורנו ולכן כל שינוי התנהגות משמעותי יותר יפגע בתועלת. ואם המס מוטל על כולנו, הוא יפגע בתועלת (רווחה) החברתית של כולם.

- **אפקט ההכנסה**- כאשר מוטל מס (לא משנה מאיזה סוג נבחר) תמיד תהיה פגיעה בהכנסה והתועלת. לא ניתן לשנות פגיעה זו בתועלת כל עוד אנחנו רוצים מערכת מס.

- **אפקט התחלופה** - משפיע על אופן עיצוב המס - סוג המס וכמותו, נאף לעצבו כך שהתחלופה תהיה קטנה יותר. שינוי ההתנהגות תלוי בשאלה על מה נטיל מיסים, יש התנהגויות רגישות למס וכאלה שפחות. ככל שיותר רגישות, ישתנו יותר והפגיעה בתועלת תהיה גדולה יותר (מס מול תרופות מצילות חיים).

לפיכך, פגיעה ביעילות החברתית בגין המס משמעותה מידת הפגיעה בתועלת בגין שינוי התנהגות על בסיס **אפקט התחלופה**.

**קריטריון חלופי (ולא מדוייק) ליעילות**: **ניטרליות** - אם המס לא משפיע על בחירה בין שתי אופציות שהייתה ללא המס, הוא ניטרלי. (בעיה: מסתכל רק על שתי אפשרויות).

## 2. צדק חלוקתי

חלוקת הנטלים וההנאות בחברה. השאלה היא מה החלוקה הנכונה. יש מספר מדדים שנבדקים לפני ואחרי מס, למשל: מדד גייני. לרוב, הצדק החלוקתי ישתפר לאחר מס (בישראל המדד משתפר פחות אחרי מס זה אומר שמערכת המס שלנו פחות טובה בחלוקה מחדש ממדינות אחרות). תלוי העדפות במדינה: ההעדפות של כל מדינה שונות, לא בטוח שנרצה שוויון מוחלט. חלק מהמדדים מבוססים על הכנסות- האם זה מה שמשקף שוויון?

המחוקק ורשות המיסים משתמשים **במדד גס** יותר ממד גייני (ולא מדוייק משום שמתייחסים רק לאחוזי הכנסה):

- מערכת מס פרוגרסיבית: שיעור המס הממוצע עולה עם ההכנסה. העמדה המקובלת במדינה מפותחת.
  - הצדקות: מחלקת יותר מחדש, העשיר משלם יותר.
- מערכת מס רגרסיבית: שיעור המס הממוצע יורד עם ההכנסה.
- הצדקות: המרוויח יותר עבד יותר ולכן משלם פחות. ועדיין אחוזים נמוכים לעשיר זה יותר כסף מאשר אחוזים גבוהים לעני. זה ידרבן אנשים להרוויח יותר.
- מערכת מס יחסית: שיעור המס הממוצע נקבע באחוז קבוע להכנסה.
- הצדקות: מי שמרוויח יותר משלם יותר. לוקחים בשוויון אבל אין שוויון בתוצאה.

המערכת המרכזית לחלוקה מחדש: מס הכנסה. הכלי בה הוא מדרגות המס שיוצרות מערכת פרוגרסיבית. אולם מערכת המס בישראל פחות פרוגרסיבית ממה שמוצג רק במדרגות המס (ס'121). יש כלים שפוגעים בפרוגרסיביות: ביטוח לאומי, מע"מ, סוגי הכנסה מסוימים עליהם מס קבוע ונמוך מהמדרגות (קרקע, מניות, ריבית) שבעלי הכנסות אלו הם גם בעלי ההכנסות הגבוהות.

- שיעור מס ממוצע - המס הממוצע שמשלם האדם על כל הכנסתו (ממוצא בין כל המדרגות שהוא משלם. נותן מידע על צדק חלוקתי: פרוגרסיבי, רגרסיבי, יחסי.
- שיעור מס שולי - שיעור המס שהוא משלם בגין השקל האחרון. כלומר באיזה מדרגה הוא נמצא. ההחלטות של הפרט מונחות ביעקר משיעור המס השולי ולא משיעור המס הממוצע.

### הטבות מס:

- ניכוי - הטבה המופחתת בחישוב הרווח. ניכוי של שקל זה הפחתה של שקל אחד בחישוב הרווח. כלומר, אחשב את אחוזי המס (לפי גודל המס השולי) מתוך רווח קטן יותר. לא פוגע במדרגות הפרוגרסיביות.
- זיכוי - הטבה המופחתת מתשלום המס. אני משלם פחות שקל במס. פוגע במדרגות הפרוגרסיביות.

### 3. פשטות

מערכת מס אינה פשוטה. גם אם נצמצם את הביזבוזים במע"י, עדיין יהיו בה עלויות גבוהות מאוד. מהי מורכבות? מערכת מורכבת היא כזו שלוקח יותר זמן ויותר מאמץ להפעילה (דרישת מומחיות, שינויים תכופים, עלויות, כמות גורמים מעורבים). כמות דינים לפעמים תקשה ולפעמים תפשט. זה שיקול קריטי למערכת המס כי דיני מס חלים עלינו באופן תדיר.

בישראל אין מדד למורכבות. אולם מוסכם כי **עלויות יישום = מדד למורכבות**:

- (1) עלויות מנהליות-אדמיניסטרטיביות-משאבים והון אנושי המושקעים במערכת
- (2) עלויות ציות- התקציב לניהול מע"י המס, תקציב רשות המיסים. (10% מהכנסות המדינה, כלומר מאוד גבוהות כי המע"י מאוד גבוהה).

המשמעויות של העלויות הגבוהות: א. אלו אנשים מושקעים במע"י ולא מייצרים פרוץ ב. אלו סכומים שלא מושקעים בשירותים לתושבים. מדוע העלויות כל כך גבוהות? תמיד ננסה למצוא איזון בין השגת המטרות חברתיות לבין עלויות היישום. כלומר, גם אם נשנה קלות, המערכת מורכבת (ומלאת הבחנות) כי אנו שואפים להשיג מטרות חברתיות שדורשות זמן, מאמץ, דיוק כדי לממש: המרכזית- צדק חלוקתי.

### חלוקת נטל המס

הנטל המשפטי לא שווה לנטל האמיתי של המס. חלוקת נטל המס חשובה מבחינה חברתית: צדק חלוקתי. יקבעו את חלוקת נטל המס בעיצוב ההסדר המשפטי, למשל: ס' 121 מדרגות המס. אבל חלוקת נטל המס במציאות לא שווה למה שכתוב בחוק- **נומינלי**. במציאות, פועלים אינטרסים בשוק וכל אחד חושב על עצמו- נטלי המס יגולגלו מאחד לאחר. וכך ההפחתה בעושר עוברת לאחרים. נטל המס כמעט תמיד מגולגל, לפחות בחלקו: מע"מ מגולגל לצרכנים, מס הכנסה מגולגל למעסיקים, מס חברות מגולגל לבעלי מניות ולצרכנים.

### בסיס מס הכנסה בישראל

#### אירוע מס

1. ההתנהגות- שיש לה תוצאת מס ונפקות משפטית, למשל, התעשרות (בשונה ממתנה)
2. גודל המס- כמה ישולם?
  - a. מהו בסיס המס?
  - b. מהם שיעורי המס הרלוונטיים?
3. עיתוי החיוב
4. יחידת המס- מי החייב במס: יחיד, משפחה, בני זוג (ביחד או בנפרד), חברה, תאגיד, עמותה, שותפות...

### ההתנהגות שיש לה תוצאת מס

#### הכנסה

מדוע זהו בסיס מס מרכזי במדינות מפותחות? צדק חלוקתי- חלוקה מחדש.

ההגדרה בישראל מורכבת משניים (פס"ד הורוביץ):

1. **הייק סיימונס- ההגדרה הכלכלית**: הכנסה בתקופה מסויימת היא צריכה באותה תקופה ועוד כל תוספת לעושר מכל סוג שלא תהיה של אותה יחידה (אדם, משפחה). כלומר המס לא מוטל על הכנסה אלא על רווח (ארה"ב). [דוג': תקבולים שיש כנגדם חובת השבה, גיוס הון לחברה, מחילת חוב].

2. **גישת המקור** - בנוסף להגדרה של היקף סיימונס, נדרש שלהכנסה יהיה מקור (בדין הישראלי, ס'2). גישה מצמצמת יותר, לא כל התעשרות תהיה חייבת במס (מעטות מאוד, ובדרך כלל אם לא נזהה מקור, אלו הכנסות שיינתן עליהם פטור במדינות אחרות ללא שיטת המקור).

**פס"ד אמישראלגז: (1)** תקבול שיש כנגדו חובת השבה לא מעשיר את המקבל ולכן אינו מהווה הכנסה. (2) **בדיני מיסים** - מהות גוברת על צורה, נעדיף פרשנות תכליתית המגשימה את מטרת העסקה ולא פרשנות מילולית.

### **הבחנה בין הכנסה הונית להכנסה פירותית**

#### **שני סוגי המשטרים:**

- **משטר מיסוי פירותי** - בסיס המס הוא הכנסה חייבת.
- **משטר מיסוי הוני** - בסיס המס הוא שבח (במקרה של מכירת מקרקעין) או הון (רווח הון).

#### **נפקות ההבחנה**

1. **שיעורי המס** - מס על הכנסה חייבת (פירותי) בהתאם למדרגות המס (ס'121). מס על רווחי הון ושבח - מס אחיד - 25% (לרוב, פרק ה לפקודה).  
← פגיעה בצדק חלוקתי v. תחרות על הון בין מדינות
2. **מיסוי ריאלי מול נומינלי** - מיסוי **הוני** - **ריאלי**, הרווח ממודד לפי האינפלציה. מיסוי **פירותי** - **נומינלי**. לא מתחשב באינפלציה וככל שהאינפלציה גבוהה, בעייתי כי הרווח הריאלי יהיה קטן מהנומינלי, והמיסוי הוא על הנומינלי.
3. **נפקויות נוספות**: (1) עיתוי החיוב במס - פירותי באופן שנתי והוני עיתוי לפי מכירה, ניכוי הוצאות ועוד.

#### **כיצד נבחין?**

1. ההבחנה נובעת **ממכירת נכסים** - אם אין מכירה זה פירותי, ואם יש - צריך לבחון.
2. **מטאפורת "העץ והפירות"** - העץ מניב פירות וכשמוכרים את הפירות הרווח הוא פירותי וכשמוכרים את העץ זה התעשרות הונית.  
בשימוש בישראל, ירשנו מהמשפט האנגלי. עוזר להבחין רק כשהבחנה די ברורה ללא קושי. במקרים קשים יצרו מבחנים משפטיים.

#### **מבחני מגיד וחזן**

- א. **טיב ואופי הנכס** - השקעתי לטווח הארוך (**הוני**) או למסחר שוטף (**פירותי**). ההקשר ישפיע על הגדרת הנכס שיכולה להיות אחרת בנסיבות.
- ב. **תדירות העסקאות או הפעולות** - תדירות עסקאות רבה (**פירותי**), תדירות מעטה (**הוני**). כמות עסקאות רבה באותו סוג של נכס. אולם, יש להתחשב בסוג הנכס שמשפיע על בחינת התדירות שמעידה על פירותיות.
- ג. **היקף העסקאות/כספי** - כמות עסקאות והיקף כספי רב, וגדול ביחס למקורות הכנסה אחרים (**פירותי**).
- ד. **אופן המימון** - מימון פרטי (**הוני**), ניצול מימון לטווח קצר שמטרתו קניית נכס ומכירתו (**פירותי**).
- ה. **תקופת ההחזקה** - תקופה בין רכישת הנכס למכירה קצרה (**פירותי**). תקופה ארוכה (**הוני**). יש לקחת בחשבון את סוג הנכס.
- ו. **ייעוד התמורה** - בדיקת אופן הייעוד/ שימוש כספיה תמורה. החלפת השקעה בהשקעה האחרת, עשוי להעיד על תדירות עסקאות גבוהה (**פירותי**). אבל המבחן לא מספיק בפני עצמו.

- ז. ידענות ובקיאות הנישום - מומחיות הנישום בתחום בו נעשתה העסקה (**פירותי**), אין דרישה לבקיאות עילאית וגם אין חובה של בקיאות הנישום עצמו, אלא מספיק מיעץ.
- ח. קיום מנגנון או פעילות קבועה ונמשכת - פעילות קבועה ונמשכת, מנגנון שמאפשר ייצור הכנסה שוטפת (משרד, צוות, הנהלת חשבונות) (**פירותי**). במניות אין חשיבות למנגנון אלא לאקטיביות נישום.
- ט. פיתוח, טיפוח, השבחה, יזמות ושיווק - מבחן רלוונטי בעיקר לנדל"ן. שינוי והשבחת הנכס לקראת מכירה, נראה שלמען פעילות עסקית (**פירותי**), בדומה, מניפולציות במניות מצביעות על פעילות עסקית.
- י. מבחן הנסיבות (מבחן "על", "גג") - על פי הנסיבות המיוחדות של העניין ומכלול מרכיבי הפעולה. כל אחד מהמבחנים לבדו לא מספיק ולא הכרחי להבחנה. מבחן זה יכול לשנות את התוצאה. (כוונות הצדדים, נסיבות רכישה, מכירה וכו').
4. לשם ובירן - בימ"ש מיישם את מבחני מגיד וחזן ואומר שביישום המבחנים יש לחשוב על המדינה: אם יש מספיק הון אנושי מעורב ביצירת הרווח, זה יהיה רווח **פירותי**.
5. פס"ד שירצקי - גרוסקופף (מיעוט): המבחנים הקיימים לא ברורים, יש ליצור מבחנים שנובעים מהרציונלים להבחנה [מורכבות (יש ליצור כלל פשוט שמונע אי וודאות) ונזילות].

### חישוב בסיס המס ואופן הטלתו

1. מיסוי פירותי: הכנסות - ניכויים - פטורים - הפסדים = הכנסה חייבת. (ס'1 - "הכנסה חייבת") מחושב פר שנה - לפי צבירה שנתית.
2. מיסוי הוני: תמורה (מכירה) - יתרת מחיר מקורי (רכישה) = רווח הון (או שבח). (ס'88 - "תמורה, יתרת מחיר מקורי")
- "יתרת מחיר מקורי" = המחיר המקורי של הנכס לאחר שנוכו ממנו סכומי פחת (= ניכויים)
  - מכירת נכס - תנאי הכרחי אבל לא מספיק, ייתכן שרווח ההון יהיה שלילי, לא חייב במס.
  - מוטל על רווח הון ריאלי, כלומר לאחר התחשבות באינפלציה. ס'88.
  - בעיות במיסוי חד פעמי לעומת תקופתי: (1) זהו רווח לא ממשי (לא ביד ולא ניתן לשימוש מיידית) (2) בגלל שאינו ממשי, אני נתון לאי ודאות.
  - אז מדוע מטילים מיסוי חד פעמי בכל זאת?
- ✓ מורכבות - מיסוי שנתי יוצר מורכבות. נדרשת הערכת שווי כי ערך נכסים מכל תחום משתנה לאורך זמן. הערכת שווי גוררת עלויות יישום בשל ניגודי אינטרסים.
- ✓ נזילות - לאדם אין כסף ביד, הבעיה: האדם חייב למכור את הנכס כדי לשלם מס. אולם, טיעון שולי כי תמיד יש בעיית נזילות וצריך לקחת אותה בחשבון לפני שקונים נכס.

### מיסוי על פיצויים

- פס"ד קציר ופס"ד הוצאת ספרים גורדון: מבחן הפירצה - איזו פירצה בא הפיצוי לסתום האם הנזק נגרם למקור ההכנסה (**הוני**) או לרווחים-מחזור העסקים הרגיל של מקבל הפיצוי (**פירותי**).

**הגדרת בסיס מס הכנסה - על מה לא יוטל מס?**

**משטר מיסוי הוני** - בסיס המס הוא נכס, ס'88 לפקודה:

"נכס" כל רכוש, בין מקרקעין ובין מיטלטלין, וכן כל זכות או טובת הנאה ראויות או מוחזקות, והכל בין שהם בישראל ובין שהם מחוץ לישראל, **למעט (הפטורים):**

(1) מיטלטלין לשימוש אישי בהחזקתו

← הפטורים הללו פוגעים בצדק חלוקתי.

אולם **ההצדקה: (1)** אלו נכסים שיוורדים בערכם ולכן אין עליהם רווח (מלבד מקרקעין, עתיקות, דברים לשימור, אומנות). זו הטבת מס על הפסדים (2) ויתור על צדק חלוקתי למען פשטות המערכת. (3) הגבלת התערבות המדינה בחיי הפרט.

(2) מלאי עסקי

(3) זכויות במקרקעין

← לא כל מקרקעין חייב במיסוי הוני: על מכירת דירת מגורים יש פטור על הרווח שנוצר. (יש הסדר דומה בחוק המקרקעין) היום הפטור מצומצם: לא לכל מחיר הדירה ולא על כל דירת מגורים. **הצדקה: (1)** פשטות (2) כניסה לחיים הפרטיים (3) אין הסבר ולכן יש צמצום הפטור.

**משטר מיסוי פירותי** - הפטורים ממפורטים בעיקר ס'9 לפקודה. בנוסף, כל התעשרות שאין לה מקור לפי גישת המקור לא תהיה חייבת במס.

**תורת המקור**

דוקטרינה משפטית ללא רציונל (פס"ד זילברשטיין ומינץ).

**איך מזהים מקור?**

כדי לקבוע שהכנסה חייבת במס: (1) הכנסה (לפי ס'1 לפקודה) + מקור להכנסה (ס'2 לפקודה). **ואם לא זיהינו:**

1. **מבחן העץ והפירות** - העץ הוא המקור שמייצר את הפירות.
2. **מבחן המחזוריות** - אם הרווח הוא חוזר או שיש לו פוטנציאל למחזוריות. (פס"ד חיים קרן)
3. **ס'2(10) - סעיף סל:** "השתכרות או ריווח מכל מקור אחר שאינו כלול בפסקאות 2(1)-(9)", שלא ניתן עליו פטור בפקודה או בדין אחר". (ברזל + ניסים)
4. **מבחן התמורה** - מבחן של רשות המיסים: תקבול (כסף) כנגדו נתן הנישום תמורה (מסוג שירות או נכס). (קרצ'מר), **נדחה** בפס"ד אבוחצירא.
5. **מבחן העסקיות או מסחריות** - זילברשטיין ומינץ - יש להכנסה מקור אם יש לה אופי עסקי מסחרי. אבוחצירא, קרצ'מר - המבחן **נדחה**.

**תקבול ללא מקור בישראל:**

1. מתנה- לא חייבת במס למרות שמדובר בהכנסה שיש לה מקור (פס"ד רופא).

מהי מתנה?

- לפי **חוק המתנה**- תקבול שאין כנגדו תמורה
  - לפי פס"ד רופא + ברזל- תקבול שאין לו מקור ומצוי כולו בתחום הרגש (קשר אישי).
  - יש לבחון את **מסגרת מערכת היחסים** בה ניתנה התמורה (סלפותי)
2. ירושה
3. מלגות שאין כנגדם תמורה (קרצ'מר), ס'9(29).
4. תקבולים שכפופים לחובת השבה

**הימורים, הגרלות ופרסים**

**ס'2 א:** רווח שמקורם בהימורים, הגרלות או בפעילות נושאת פרסים הם הכנסה בעלת מקור, שתילקח בחשבון בחישוב הרווח. **אבל לא נפעיל** עליהם קיזוז הפסדים. אלא אם ניתן לשייך את ההכנסה למקור אחר (א2(ב)(1)).

- **אמישקשווילי**- ככל שמידת האקראיות והרנדומליות של הזכייה גדולה, נכיר בה כמקור לפי ס'2א ולא לפי מקור אחר (כמו משלח יד).

**עיתוי החיוב במס**

**קשיים בחיוב על פני כל החיים:** קושי באכיפה, קושי באומדן. **יתרונות:** צדק חלוקתי, עלויות יישום נמוכות יותר.

- **ס'6:** תקופת החיוב במס: 1.1-31.12.
- יש לסווג רווחים לשנה הרלוונטית לפי **המועד בו נוצר** הרווח.
- גם מי שמשלם כל חודש (שכירים, עוסק מורשה) חיובו נוצר רק אחרי שנה. ולכן לפעמים יש החוזרים, כי בסיס המס מחושב לפי השנה.

**חשיבות שאלת העיתוי: "משחק סכום אפס"**

- ערך הזמן של הכסף.** החזקת כסף על פני זמן היא בעלת ערך. בין היתר כי הערך הריאלי של הכסף יורד בגלל **(1) אינפלציה-עליית מחירים (2) אפשרות השקעה-ריבית** וצבירת כסף נוסף. מס נדחה הוא מס נחסך. – כל שאלו עולות, ערך הזמן של הכסף עולה.
  - רשות המיסים-** ככל שהנישום דוחה את החיוב, רשות המיסים מפסידה את ערך הזמן של הכסף.
- "ריבית ריאלית"**- המונח המקובל לערך הזמן של הכסף שכולל בתוכו גם אינפלציה וגם ריבית. כלומר ריבית והצמדה למדד (בשונה מריבית נומינלית- שאינה צמודת מדד).

**תכנוני מס: תכנון הפעילות העסקית כך שתהיה דלת מיסים. מושפעת מערך הזמן של הכסף.**

- דחיית הכנסות-** בסיס המס שהוא רווח יידחה ולכן המס יידחה. לא לדחות את ההכנסות עצמן אלא את הדיווח עליהן.
- למשל החיוב **ברוחי הון** נוצר רק במכירה ולא כל שונה, זה אומר שהאדם שמחזיק את הנכס צובר את ערך הזמן של הכסף, זה אומר שהוא משלם פחות מס מ-25%.
- טיפול בהוצאות-** בסיס המס הוא רווח (הכנסות פחות הוצאות), ככל שנקדים הוצאות, נדחה את תשלום המס ויישמר ערך הזמן של הכסף.

**איך נזהה מתי הרווח נוצר?**

כלל אצבע-גס - מתי הוא נוצר כלכלית, מתי הנישום קיבל ("הרוויח", ולא רק קיבל לידו) את הכסף. מתי הנישום "מאושר".

**בדין הישראלי:**

1. **עיקרון המימוש** - דוקטרינה שיפוטית. תנאי הכרחי לקביעת עיתוי הטלת המס על הכנסה (מעבר להתעשרות ומקור) הוא שהיא מומשה (הרוביץ, ברק).

**דפוס המרכז** - ייתכן שהכנסה תיחשב ממומשת גם אם הכסף לא "ביד". שלושה קריטריונים לעקרון המימוש: (רלוונטים למשטר מיסוי **פירותי**)

- א. **יכולת הערכה** - עד כמה ניתן למדוד בצורה טובה את גודל הרווח שנוצר באותה שנה.
  - ב. **נזילות** - עד כמה הרווח נזיל (קל יותר לשלם מיסים), נדיר שבימ"ש יקבע שאין נזילות מספיקה לתשלום המס.
  - ג. **וודאות עתידית בדבר הצטברות רווחים** - האם אני בטוח שהרווחים ימשיכו להצטבר בעתיד, אם לא, ייתכן שעדיין אין רווח שחייב במס, כלומר אין מימוש.
- ← על פניו, **תנאים מצטברים**, אבל לא ברור מה יחליט בימ"ש.

לפי עקרון המימוש, נבחן האם הנישום צריך לדווח על ההכנסה **בשנה זו**: (1) האם נוצר רווח (הייק סיימונס) (2) האם הרווח מומש (לפי שלושת הקריטריונים)

- **משטר מיסוי הוני**: כלל סטטוטורי הקובע כי מס רווחי ההון מוטל על הרווח שנוצר כאשר הנכס נמכר (מכירה=מימוש).
- **עסקאות חליפין** - מועד הרווח (המימוש) הוא מועד עשיית החליפין.

**2. חשבונאות מס (שיטות דיווח) -**

- א. **שיטת מזומנים** - ההכנסה/ ההוצאה נוצרת בשנה בה התקבלה/ הוצאה בפועל, ליד, במזומן או בשווה כסף. פשוטה אך לא מדוייקת - רווח לא בהכרח נמדד במזומן.
- ב. **שיטה מצטברת/ מסחרית** - הכנסה תדווח בשנה בה נוצרה הזכות המשפטית לקבלה, ההוצאה תדווח בה השנה בה קמה החובה המשפטית להוציאה. מורכב אך מדוייק. בדרך"כ קובעים זכות משפטית לפי מועד הספקה.

**האם קיימת חובה לשיטת חיוב מסויימת?**

**פס"ד קבוצת השומרים**: הנישום יכול לבחור את שיטת הדיווח כרצונו אלא אם מתקיימים מספר קריטריונים ואז הוא חייב לדווח **בשיטה מצטברת**:

1. פעילות עסקית מבוססת על מלאי
  - מלאי - הון שיוצא וחוזר באופן תדיר במסגרת הפעילות העסקית (ההגדרה החשבונאית)
  2. פעילות אשראי משמעותית וארוכת טווח - ניטה למצטברת
  3. פעילות עסקית מורכבת
- ← לא מצטברים, מספיק אחד שיתקיים באופן משמעותי.
- ← בעלי מקצועות חופשיים סביר שיוכלו לפעול בשיטת מזומנים כי לא מקיימים את התנאים ולא יהיה הבדל גדול בין השיטות.



**הוראות עיתוי מיוחדות:**

- **סעיף 8'ג:** הכנסה מהפרשי שער, תיחשב בשנת המס בה נצברה (שיטה מצטברת)
- **מגדניית הדר:** ס'8 יחול גם על הפרשי שער וגם על הפרשי הצמדה, משום שיש להם אותו אפקט כלכלי (פרשנות תכליתית).
- **סעיף 8'ב:** הכנסה מדמי שכירות תדווח בשיטת מזומנים.

**איך נדע מתי לקבוע את העיתוי: עקרון המימוש או שיטות דיווח?**

ההתנגשות ביניהם תקרה רק למי שמדווח בשיטה המצטברת, כי בשיטת מזומנים, מתקיימים הקריטריונים של עקרון המימוש.

**פס"ד דפוס המרכז-** כשהקריטריונים של עקרון המימוש מתקיימים, העקרון יגבר על השיטה המצטברת ויאפשר לדחות את עיתוי החיוב למועד מאוחר יותר, לפי עקרון המימוש.

**עסקאות חליפין**

**עסקת חליפין** = בה עובר בין שני הצדדים מוצר או שירות שווי כסף (במקום תשלום).

לעסקת חליפין ולשתי עסקאות נפרדות צריכות להיות תוצאות משפטיות שוות. לכן **נבחן את המס לפי שתי עסקאות נפרדות**, אשר יש לבדוק את המרכיבים של כל אחת (הכנסה, הוצאה, עיתוי, גודל המס וכו').

- אלו עסקאות בלתי תלויות.
- העסקאות בעלות ערך כלכלי שווה.
- לעיתים לא קל לקבוע את **גודל ההכנסה/ הוצאה** בעסקה כזו: ניתן להיעזר במחיר שוק, ואם לא אז במחיר של התמורה (שהסקנו שהיא שווה).

**שפר ושמרלינג-** משכירים לחקלאי את השטחים בפרדס בין העצים, והוא בתמורה מעבד גם להם את המטעים. במצב זה מתקיימות שתי עסקאות:

- **עסקה ראשונה** - שפר ושמרלינג נותנים רשות שימוש בפרדס בתמורה לדמי שכירות. נוצרת להם הכנסה מדמי שכירות לפי ס' 62(6) ולשוכר ישנה הוצאה על דמי שכירות.
- **עסקה שניה** - החקלאי מספק שירותי עיבוד לשדה ובתמורה השניים משלמים לו שכר. לחקלאי נוצרה הכנסה מעסק/משלח יד ס' 2(1) ולשפר ושמרלינג הוצאה בגין שירותי העיבוד.

← **דיבידנד בעין-** קבלת דיבידנד בעין על ידי בעל מניות מהווה עסקת חליפין.

← **הנחה** - שאינה ניתנת לכולם היא חלק מהרווח שנכנס לבסיס המס בעסקת חליפין.

**הכנסה פירותית: אקטיבית מול פאסיבית**

**הבתנה:** פס"ד ברשף: הכנסה אקטיבית היא הכנסה עסקית שנובעת מפעילות (1) **מתמשכת**, (2) **ממשית** (3) **ושיטתית**, (4) **מטרחה מוגדרת** (5) ולהפקתה נדרשת **יגיעה אישית**. (אלו תנאים מצטברים)

- ככל שהחלק של היגיעה האישית גדול יותר ניטה לומר שהיא אקטיבית, גם אם לא כולה נובעת מיגיעה אישית אלא גם מדברים אחרים.
- **איך נזהה יגיעה אישית? לשם ובירן:** נזהה יגיעה אישית לפי מבחני מגיד וחזן, בשימת דגש על יגיעה אישית.
- אם רכיב היגיעה האישית הוא מאוד **ברור**, כמו בהכנסה ממשלח יד, לא נבחן את מבחני מגיד וחזן.

- אם הייתה מכירה של נכס והפעלנו את **מגיד וחזן**, שהצביעו על **הכנסה פירונית**: זה בוודאות הכנסה **אקטיבית**, משום שהייתה מכירה וגם הייתה יגיעה אישית.

**קריית יהודית**: האם אקטיבי או פאסיבי? הייתה מעורבת יגיעה אישית, המשכירים השקיעו בהפקת ההכנסה מדמי השכירות ולכן ההכנסה אקטיבית.

**לשם ובירן**: כמות דירות גדולה יכולה להעיד על הכנסה אקטיבית. (פרסום של רשות המיסים קובע: מעל 10 דירות זה הכנסה אקטיבית).

← גם הכנסה **שנראית לכאורה פאסיבית**, תוגדר כאקטיבית (עסק) אם מעורבת בה יגיעה אישית.

ההכנסות האקטיביות: ס' 2(1), 2(2).

ההכנסות הפאסיביות: ס' 2(4), 2(6), 2(7).

### הכנסה אקטיבית

ס(2)(1): **עסק, משלח יד, עסקת אקראי**

### עסק

ס' 1: "עסק" - לרבות מסחר, מלאכה, חקלאות או תעשייה;

- אם הייתה מכירה והכרענו לפי מגיד וחזן שזה פירוני, ככה"נ מדובר בהכנסה אקטיבית מסוג עסק.
- כשברור שזה עסק, לא נבדוק: פירוני/הוני, אקטיבי/פסיבי אלא רק נראה את התנאים של עסק.

### ברשף: ישנם מספר קריטריונים לבחינת עסק:

- 1 **מלאי** - באופן כזה שעיקר ההכנסה מופקת מהמלאי.
- 2 **מנגנון פעילות** - המנגנון שמצמיח את ההכנסות. פעילות מאורגנת ושיטתית: פרסום, לקוחות קבועים. (המנגנון הוא העץ).
- 3 **יגיעה אישית** - של בעל העסק, עובדיו, שלוחיו או אחרים מטעמו.

### שכירות- עסק או לא?

ברירת מחדל של השכרה היא לפי ס' 2(6) או 2(7), אלא אם:

א- **הפקת הכנסות משכירות נרחבת**

1. **קריית יהודית** - ברירת המחדל של שכירות נכס (אין מכירה) היא הכנסה פאסיבית מסוג הענקת רשות שימוש לפי ס' 2(6) או 2(7), אבל ייתכן גם שיסווג כעסק בשל יגיעה אישית (תקופת השכרה קצרה, דמי שכירות תלויים בהכנסות, כוונה לחזור, קבלת אחוז מהעסק, מוניטין - הכנסה אקטיבית מעסק).
2. **לשם ובירן** - כמות דירות גדולה יכולה להעיד על הכנסה אקטיבית.

ב- **השכרת עסק חי**

**ברשף: מבחני זיהוי האם השכרת עסק חי מתגבשת לכדי הכנסה מעסק: (1)** תקופת השכרה (קצרה - עסק) **(2)** עיצוב דמי השכירות (תלויי הכנסה; סיכון - מלמד על יגיעה אישית) **(3)** מידת מעורבות של הבעלים

1. **מרכז הקרח** - בהשכרת נכס ועסק במלואם, כך שאין יגיעה אישית (אין מעורבות הבעלים; דמי השכירות קבועים ולא תלויי הכנסות), זו הכנסה פאסיבית.
2. **פס"ד מרק** - השכירו את העסק רק כדי להתחמק מחובות, בפועל המשיכו לעבוד בעסק ודמי השכירות שקיבלו בעבור השכרתו היו תלויים בהכנסות העסק, (יגיעה אישית) ולכן ההכנסה היא אקטיבית.
3. **ידידי האוניברסיטה** - הבעלים לקחו סיכון ולכן יש להם יגיעה אישית, למרות שהנכס נוהל ע"י אחר. ולכן ההכנסה אקטיבית, מעסק.

### **הכנסות נוספות שלכאורה פאסיביות אך ניתן לסווג להכנסה מעסק:**

**מבחן האינטגרליות:** **בוני ערים** - כביכול נראה מתאים **לס'2(4)** - הכנסה מריבית, אולם תסווג כהכנסה מעסק (גם אם אין יגיעה אישית), לפי **מבחן האינטגרליות**: עד כמה ההכנסה אינטגרלית, בעלת זיקה לפעילות העסקית, או מנותקת ממנה.

**קריטריונים למבחן האינטגרליות:** **פס"ד פלאזה**: אם כולם או חלקם מתקיימים, גם הכנסה בעלת אופי פאסיבי הופכת להכנסה מעסק:

1. **מקור ההון שהניב את ההכנסה** - מקור ההון צריך להיות מהכנסות הנישום מפעילותו העיקרית.
2. **שימוש עתידי בכסף** - ההון המושקע קשור להתחייבויות עתידיות של הנישום בפעילות העסקית (נשאר במעגל העסקים שלו). ההשקעה תמומש בפעילות העסקים השוטפת.
3. **משך ההשקעה** - ככל שמשך ההשקעה ארוך יותר, היא מנותקת ממעגל העסקים. משך השקעה קצר, נראה שנועדה לשימוש בפעילות השוטפת.

### **עסק / עסקת אקראי בעלי אופי מסחרי**

**ברנשטיין** - עסקת אקראי היא פעולות שנהוג לעשות במסגרת של עסק, רק שבמקרה הספציפי זה נעשה באופן חד פעמי ולא במסגרת עסק.

**חיים קרן** - פעולה חד פעמית שעונה על שלושה קריטריונים:

- (1) **סיכון** - קיים סיכון בעסקה, ייתכן שלא ירוויח בעבורה.
- (2) **יזמות** - פעולה אקטיבית, פעולה באופן יוזם.
- (3) **כוונה להרוויח** - רצון לקבל הכנסה.

← יש לבחון את שתי ההלכות.

← אם הייתה **מכירת נכס**, בשונה משתי ההלכות מעלה, נפעיל את מגיד וחזן. אם נכריע שזה פירותי, בדרי"כ קבענו שזה עסק אולם אם מדובר עניין **חד פעמי**, זה יהיה עסקת אקראי.

### משלח יד

ס'1: "משלח-יד" - מקצוע וכל משלח-יד שאיננו עסק;

קרצ'מר: הכנסה שמבוססת בעיקרה על הון אנושי (מאמץ, כשרון, זמן), נובעת באופן אישי ממתן שירותים. ייתכן שימוש בכלים אך לא באופן משמעותי שעולה לכדי עסק.

שני מבחנים מצטברים:

1. **כישורים, מומחיות ויכולת של הנישום בתחום מסויים**- לנישום יכולת בולטת מעל לממוצע, שצמחה מלימודים, הכשרה או ניסיון.

2. **הנישום מפיק הכנסה שנובעת משימוש ביכולת זו**- נגדיר מה סוגי העיסוק ששייכים למשלח היד לפי גבריאלה שלו.

גבריאלה שלו: מסבירים את התנאי השני של קרצ'מר:

1. **נגדיר מהו משלח היד**- הגדרה שתשפיע על הפעילויות השייכות לו (ככל שההגדרה רחבה יותר, יכנסו יותר פעילויות). נקבע לפי יכולות, כישורים, פעילות יומיומית, מוניטין.

2. **אילו עיסוקים חונים תחת משלח יד זה**-

a. שלב ראשון- אלו שיש להם מכנה משותף רחב עם העיסוקים הרגילים

b. שלב שני- יש מכנה משותף אם נדרשים אותם הכישורים לפעולות

הבחנה בין משלח יד לעסק: למרות ששניהם מבוססים הון אנושי, ההבדל המרכזי: האם ההכנסה מופקת מהון אנושי (משלח יד) או גם מדברים אחרים (עסק).

מקרה קצה: הבחנה כשיש מכירה: יכול להיות מלאי ומנגנון פעילות- השאלה היא מה משמעותי יותר: ההון האנושי או שאר הגורמים.

### יגיעה אישית

פרשנות יגיעה אישית:

• ס'9(5)- אידר- בנוגע לפטור מס לנכים עד שיעור מסוים שניתן בסעיף זה, בימ"ש מפרש יגיעה אישית כשיעבוד של ממש, הכנסה אקטיבית ביגיעה של ממש.

• ס'121(ב)- קובע מדרגות מס מופחתות בתנאי שהייתה יגיעה אישית.

- לא נדרשת יגיעה של ממש, אלא כל הכנסה אקטיבית שבה יגיעה אישית תזכה להסדר ס'121.

-

### הכנסה הנובעת מיותר ממקור אחד- אקסקלוסיביות המקור

קרית יהודית + קרצ'מר: האם ההכנסה יכולה לנבוע משני מקורות? נשאר בצ"ע.

**ס'2(2): הכנסת עבודה**

הכנסת עבודה - הכנסה המופקת במסגרת יחסי עבודה, מערכת יחסים של מתן שירותים, הכנסה אקטיבית מבוססת הון אנושי (כלומר לעובד יש משלח יד, אבל לא צריך לבחון זאת לפי ס'2(1)).

**1. זיהוי יחסי עבודה**

**פס"ד הפועל טבריה** - האם ניתן לבחון יחסי עבודה לפי המבחנים בדיני העבודה? צ"ע. בין היתר מציג שמגר מבחן של המלומד אדרעי- מבחן הסיכון המהותי- אם נושא הנישום בסיכונים של פעילותו, לא מתקיימים יחסי עבודה.

**פס"ד מחאג'נה** - הפס"ד הקובע הוא הפועל טבריה. מבחני דיני העבודה לא מתקיימים, לכן נקבע שאין יחסי עבודה. אם היינו מכריעים שיש יחסים התוצאה לא הייתה טובה כי היא הייתה מטילה על ועד הבית את הסדר ניכוי במקור- ס'164. לכן יש לקבוע דין שונה מהמבחנים של דיני העבודה.

← במערכת יחסי עבודה חל ס'164.

**סלפותי** - כוונתו של המחוקק בס'2(2) לחייב במס כל הכנסה של עובד, ובולבד שניתנה לו במסגרת יחסים של עובד מעביד. ולא להטיל מס על הטבות שניתנות לעובד ללא כל קשר ליחסי עבודה (למשל קשר משפחתי). נטל ההוכחה על העובד להראות שהכנסה מנותקת מיחסי עובד מעביד.

במבחן לא נצטרך להכריע אם מדובר ביחסי עבודה. אם לא נתון בפירוש, צריך לבחון את שתי האפשרויות:

- מתקיימים יחסי העבודה, ההכנסה היא מהשתכרות לפי ס'2(2) וחל ס'164.
- לא מתקיימים יחסי עבודה, בשל הון אנושי כנראה מדובר במשלח יד לפי ס'2(1).

**2. זיהוי מקור**

ס'2(2) מציג שלושה מקורות הכנסת עבודה: (1) רווח/ השתכרות (2) טובת הנאה/ קצובה (3) החזר הוצאות. ← בסייפא כתוב **"במישרין או בעקיפין"** - ההכנסה יכולה להתקבל לעובד בעקיפין (למשל דרך קרוב משפחה).

**רווח/ השתכרות**

כסף שהמעסיק משלם לעובד בעבור עבודתו, משכורת.

**טובת הנאה**

מעסיק נותן לעובד שווה כסף. לא כל טובת הנאה חייבת במס.

**פס"ד דן**: מבחן נוחות המעסיק: האם שווה הכסף ניתן להנאתו של העובד (והיה מעוניין לצרוך אותו בעצמו בכל אופן, כלומר מהווה לו תחליף לשכר) או ששניתן לנוחות המעסיק? האם טיב התפקיד של העובד מחייב אותו לעשות שימוש בשווה הכסף שקיבל מהמעביד? (ואז זה לטובת המעביד).

+ במקרים קשים יש להבחין בין עיקר לטפל: האם בעיקרו השווה כסף הוא לנוחות המעסיק או אם בעיקרו לטובת המועסק?

+ תנאים לטובת הנאה חייבת במס: (1) ניתן לאמוד אותה בכסף (2) אינה קלת ערך

עיריית בת ים : יישום של מבחן דן.

**ישנם שווי כסף מסויימים שנקבע בחקיקה עד כמה הם טובת הנאה לעובד (אם בכלל) :** רכב, טלפון (תקנות מס הכנסה, **ניכוי הוצאות מסויימות**). במקרים אלו אין צורך להיזקק למבחן דן.

**טובת הנאה שלא משוייכת לעובד פלוני :** לפי ס'11(32), למעסיק לא יותר לנכות את ההוצאה הזו, ולעובד היא לא תחשב כהכנסה חייבת.

### החזר הוצאות

המעביד מחזיר לעובד כסף על מוצר שרכש בעצמו. מדובר בתחליף שכר. **פס"ד סנונית :** תשלומים שניתנו לכיסוי הוצאותיו של עובד (להנאתו האישית) זו הכנסת עבודה ולכן חייבת במס. אבל מקרים שניתנו לכיסוי הוצאות המעסיק הם לא הכנסת עבודה, והעובד לא חייב במס. ← זו לא הלכה אך נוח להשתמש **במבחן נוחות המעסיק :** האם ההוצאה של העובד הייתה נדרשת לפי טיב תפקידו.

### הכנסות פאסיביות

**שיעור המס :** ס'121(א) ולא ס'121(ב). כלומר מדרגות המס ללא ההטבות. משום שכדי שתתקבל הטבה נדרשת יגיעה אישית.

### ס'2(4) : הכנסות פיננסיות

הכנסה פיננסית- תשואה הצומחת על הון שהוא כסף, כסף שצומח על כסף, הון פיננסי. דיבידנד, ריבית, הפרשי הצמדה, דמי ניכיון.

#### עיתוי :

דיבידנד ריבית	שיטה מצטברת - מועד הזכאות מועד ההכרזה על החלוקה	שיטת מזומנים מועד קבלת הדיבידנד במועד תשלום הריבית.
הפרשי הצמדה הפרשי שער והפרשי הצמדה למט"ח.	בשנת ההצטברות (בכל שנה קמה לנישום הזכות לקבל את הריבית של אותה שנה).	במועד הפדיון
	המחוקק קבע את ס'8(ג) שדן בהפרשי הצמדה וגם בהפרשי שער (מגדניית הדר). עיתוי החיוב על הפרשי שער יהיה בשנה בה נצברו. גם המדווחים בשיטת המזומנים יחויבו לדווח בשיטה המצטברת.	ס'8ג גם כשהדיווח על בסיס מזומנים, עיתוי המס על הפרשי שער יהיה בשנת הצטברות הרווח.

### דיבידנד

**לפי חוק החברות :** דיבידנד הוא תשואה הצומחת על השקעה. אחת הזכויות העומדות לבעל מניות מכוח היותו בעל מניות.

← יש לבחון האם הכסף ניתן בשל היותו בעל מניות, או מתוקף מערכת יחסים אחרת לחברה (למשל בעל תפקיד).

**שיעור מס על דיבידנד :** לפי ס'125ב, בין 25%-30% תלוי נסיבות (מפורט בסעיף). מס אחיד, יחסית נמוך וכביכול סותר צדק חלוקתי.

**הפתרון: מיסוי דו שלבי**

1. מס חברות על הכנסות שצומחות לחברה 23% ס' 126.
  2. מס על דיבידנד - לפי ס' 125(ב) בין 25%-30%. כאשר יחולקו הדיבידנדים ולאחר שירד מס החברות.
- ← אם כן לאחר המיסוי הדו שלבי, יוצא מס של כ-46%.

**דיבידנד בעין - חלוקת דיבידנד בשווה כסף**

אפשר להסתכל על זה **פעסקת חליפין**: בעל המניות מעביר השקעה (נסתכל עליה כנכס ולא ככסף) והחברה תעביר לו נכס. **נפצל אותה לשתי עסקאות רגילות**:

1. השקעה (נכס) תמורת תשואה (דיבידנד - כסף) - הכנסה מדיבידנד עבור המשקיע, ס' 2(4).
2. נכס (למשל רכב) תמורת תשלום מחיר הרכב - הכנסה מעסק עבור החברה ס' 2(1).

**ריבית**

ריבית היא תשואה הצומחת על הנכס שהוא מתן שימוש בכסף.

**צימרמן**: ריבית היא תשלום עבור חלוף הזמן בו מחזיקים בכסף (ולאו דווקא הלוואה רשמית).

יכולה להיחשב הכנסה מעסק אם זה עונה על תנאי הכנסה אקטיבית, מעסק.

**שיעור מס על ריבית**: לפי ס' 125ג, שיעור מס על ריבית הוא 25% (ריבית ריאלית) אלא אם הריבית היא על נכס שאינו צמוד למדד ואז שיעור המס 15% (על ריבית נומינלית).

- **ההבדל מקורו** בכך שריבית ריאלית (צמודה למדד) מכילה בתוכה פטור על הפרשי הצמדה למדד, כלומר נשלם פחות מס. לעומת ריבית נומינלית (שאינה צמודה למדד) עליה ישולם מס במלואו. אם לא היה ההבדל, אז היה "משתלם" יותר לקחת הלוואת צמודות, וזה לא יעיל משום שיש בהן הרבה סיכונים, כמו האינפלציה.
- **מדוע השיעור נמוך?** זה סותר צדק חלוקתי אך מעודד חיסכון.

**הפרשי הצמדה**

לפי ס' 1: "**הפרשי הצמדה**" - כל סכום שנוסף לחוב או לסכום תביעה - עקב הצמדה לשער המטבע, למדד המחירים לצרכן או למדד אחר, לרבות **הפרשי שער**, ואולם לענין פטור ממס יראו כהפרשי הצמדה כל סכום שנוסף לחוב או לסכום תביעה עקב הצמדה לשער המטבע או למדד המחירים לצרכן, לרבות הפרשי שער;

לרוב מדובר בהפרשי הצמדה של מדד המחירים לצרכן - הלוואה צמודה לאינפלציה.

← ייתכן שלא נכון להטיל מס על הפרשי הצמדה משום שלא הייתה באמת התעשרות ריאלית (רק נומינלית).

**פטור על הפרשי הצמדה**: הפרשי הצמדה חייבים במס אבל לא תמיד. ס' 9(13) קובע פטור על הפרשי הצמדה שקיבל יחיד (ולא תאגיד), כלומר כל עוד ההכנסה לא במסגרת עסק.

**הפרשי שער**: סוג של הפרשי הצמדה ס' 1: סכום שנוסף עקב שינוי בשער החליפין לקרן מילווה, שהיא פקדון במטבע חוץ או שהיא הלוואה שיש להחזירה במטבע חוץ;

הנפקות המשפטית:

1. **דומה: ס' 9(13)** מעניק פטור על הפרשי הצמדה (שכוללים גם הפרשי שער) ליחיד.
  2. **שונה: דפוס המרכז: ס' 8(ג)** קובע שיטת דיווח מצטברת להכנסה מהפרשי שער (ולא מהפרשי הצמדה).  
 ✓ **מגדניית הדר:** מבחינה כלכלית מדובר באותו דבר, לכן ס' 8 יחול גם על הפרשי שער וגם על הפרשי הצמדה, משום שיש להם אותו אפקט כלכלי (פרשנות תכליתית).  
 לכן, ייתכן שניתן לטעון שכל סעיף שחל רק על הפרשי שער מתפרש גם על הפרשי הצדה, בשל התוצאה הזוהה.
- מגדניית הדר:** במקרה בו המדד אליו הוצמדה ההלוואה יורד, נראה כי הלווה צריך לשלם פחות מהקרו, לכן הלווה מרוויח. בימ"ש קבע כי הכנסה זו מסווגת למקור לפי ס' 2(4) הכנסה מהפרשי הצמדה.
- מטבעות קריפטוגרפים** - בימ"ש קבע כי מדובר ברווח הון ולא ברווח מהפרשי הצמדה למדד ביטקוין (מטבע מסוג ביטקוין).

**ס' 2(6): הכנסה מנדל"ן**

הכנסה כלומר קבלת תשלום עבור מתן זכות חזקה במקרקעין. כל עוד לא מדובר בעסק (קרית יהודית).

**עיתוי החיוב: סעיף 8ב:** הכנסה מדמי שכירות תדווח בשיטת מזומנים.

**השבחת הנכס**

מועדון מכבים רעננה: כאשר השוכר עושה פעולה כמתנדב שנראה כי מוסיפה לעושרו של המשכיר, לא יוטל מס על המשכיר.

אם לא הייתה התנדבות, יסתכלו בתום תקופת השכירות:

- אם התווסף ערך לנכס - זו תוספת לעושר (שווי התוספת במחיר השוק הנוכחי לסוף תקופת השכירות, לפי בדיקת שמאי). **נוצרת הכנסה בתום תקופת השכירות.** לפי ס' 2(6).
- אם לא התווסף ערך ואף ירד - זה אינו אירוע מס

**אם המס הוא על זירה ספציפית, ישנם שני הסדרי מס חלופיים:**

- **פטור על דמי שכירות מדירת מגורים** - פטור מדמי שכירות עד תקרה של 4,200. לפי ס' 2 בחוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים).
- **ס' 122 לפקודה (נדון בלשם ובירן)** - שיעור מס מיוחד ואחיד לדמי שכירות על דירת מגורים 10% אך ללא אפשרות ניכוי הוצאות. כל עוד ההכנסה אינה מעסק.

**שכירות הנחשבת מכירה**

לפי חוק מיסוי מקרקעין, שכירות העולה על 25 שנים תחשב מכירה ולכן יש לבחון כהכנסה הונית.



### ס'2(7): הכנסות מנכסים אחרים שאינם מנדל"ן

מדובר בהכנסות פאסיביות שמהוות תשואה על הון שאינו נדל"ן (6)2, לא פיננסי (4)2, ולא אנושי (1)2, (2)2. למשל, השכרה של מיטלטלין, מתן רשות שימוש נכסים מופשטים: קניין רוחני, שם, בפטנט, בזכויות, בידע.

**פס"ד רוזנברג- בנוגע לידע:** ככל שלבעל הידע יש יכולת (חוזית/ הסכמית) להמשיך ולהשתמש בידע, נראה בכך הכנסה פירותית של מתן רשות שימוש ס'2(7) וככל שבעל הידע מתנתק מהידע מבחינה חוזית/ הסכמית נראה בכך הכנסה הוגית (מכירת הידע).

### ס'2(10): סעיף העוללות

**ס'2(10):** השתכרות או ריווח מכל מקור אחר שאינו כלול בפסקאות (1) עד (9), אך לא הוצא מהם בפירוש ולא ניתן עליו פטור בפקודה זו או בכל דין אחר.

**פס"ד ברזל:** כשלא נמצא מקור מס'2 לפקודה, ניתן לקבוע שמקור ההכנסה הוא ס'2(10).  
+ תפקיד או משרה, שמעורב בהם הון אנושי, הם מקור.

← **כשאדם עושה פעולה שמבוססת על הון אנושי** (ולא ברור אם זה עסקת אקראי ולא משלח ידו), נטען שזו הכנסה לפי ס'2(10), מאחר ששימש בתפקיד/ משרה.

← **כשלא מצאנו מקור ברור:** ניתן לפנות לס'2(10). עדיין יש להוכיח: התעשרות ± מקור (לפי המבחנים לזיהוי מקור: מחזוריות, תמורה).

**פס"ד חיים קרן:** לא בכל מקרה נקבע מקור לפי ס'2(10), אם יש מקור ברור אחר (כאן פסקו (1)2- עסקת אקראי).

### הוצאות

**רווח = הכנסות – הפחתות** (ניכויים-הוצאות, פטורים, קיזוזי הפסדים).

**התנאים לקביעת הוצאת (כספית):** (1) הוצאת כסף מהכיס (לרוב רכישה אבל הוצאה ללא תמורה-כמו מתנה).  
(2) הוצאה שהכרה בה תורמת לצדק חלוקתי.

**הבחנות בנוגע להוצאות (1) האם מניחים- חלק מההוצאות מותרות בניכוי וחלק לא ס'17 (2) עיתוי ההכרה-**  
חלק מההוצאות מותרות לניכוי באותה שנה וחלק בשנה אחרת.

### הוצאות במשטר מיסוי פירותי

#### הוצאות מותרות בניכוי

**ס'32:** ניכויים שאין להתירם: הוצאות שאינן לייצור הכנסה, הוצאות פרטיות, הוצאות אש"ל, הוצאות שהוצאו לשם הגעה למקום ההשתכרות או חזרה מממנו, והוצאות לשם טיפול בילדים או השגחה עליו או לשם טיפול באדם אחר או השגחה עליו.

**ס'17:** ינוכו כל הוצאותיו של אדם שהוצאו למען ייצור הכנסתו בשנת המס + רשימה של ניכויים מותרים.

- כלומר נבדיל בין הוצאות לייצור רווחים לבין הוצאות שהן שימוש ברווחים, צריכה להנאה אישית או עזרה לזולת.
- הוצאה לייצור הכנסה לא חייבת להיות למען הכנסה מיידית, אלא יכולה להיות למען הכנסה עתידית ואפילו עתידית בהסתברות.
- חובת ההוכחה על הנישום, כמו גם חובת פיצול ההוצאות המעורבות.

### איך נדע שההוצאה היא לייצור הכנסה?

- מבחן האינצינדטליות - נדרשים (1) קש"ס בין ההוצאה להכנסה (אלמלא) (2) ההוצאה צריכה להיות אינצינדטלית להוצאה - כלומר משתלבת במבנה הטבעי של המקור.
- מבחן הזיקה הממשית והישירה: פס"ד ורד פרי: המבחן האינצינדטלי צר מדי. יוצר את מבחן הזיקה הישירה והממשית: הוצאה בעלת זיקה ישירה וממשית עם הליך הפקת הכנסה.
- הדין: ס' 32(1): אימוץ מבחן האינצינדטליות: הוצאות הכרוכות ושלוכות בתהליך הפקת הכנסה, כלומר הוצאות המשתלבות בתהליך הטבעי של הפקת הכנסה ובמבנהו הטבעי של מקור הכנסה ומהוות חלק בלתי נפרד מהם. (ויש פירוט של הוצאות שלובות מוכרות בסעיף).

### איך נוכיח את האינצינדטליות?

- ✓ האם ועד כמה ההוצאה הכרחית, כלומר עד כמה אין לה תחליף.
- פס"ד המרכז הארכיאולוגי - הוצאה הכרחית היא לא בהכרח הוצאה כרוכה ושלוכה (אינצינדטלית), אלא הוצאות שמוציאים בעסקים מסוג זה. ולכן:
- ✓ ההוצאה מקובלת ורגילה - כלומר לרוב עסקים מוציאים את ההוצאה הזו.
- ✓ ואם אינה רגילה ומקובלת - יש לנסות לומר שהיא כרוכה ושלוכה.

### הוצאות מעורבות

הוצאה מעורבת - כזו שקשורה בייצור הכנסה אבל גם מספקת הנאה פרטית בצריכתה. בפס"ד זו הוצאה מעורבת, אבל המקרים הקשים הם הוצאות מעורבת מטבען ולא ניתן להימנע מהערבוב של שני החלקים.

#### 1. הוצאה הניתנת לפיצול:

- א. הוצאה מעורבת: פס"ד בן עזר: הוצאות מעורבות יכולות להיות למען ייצור הכנסה אבל לא "לשם כך בלבד" (ס' 17), ולכן אינן מוכרות לניכוי. באחריות הנישום להפריד את ההוצאה המעורבת לכאלה שמטרתן ייצור הכנסה וכאלה שלא.
- ב. המרכז הארכיאולוגי: כל עוד ניתן לפצל בין ההוצאות, ימוסה החלק המותר בניכוי.
2. הוצאות שאינן ניתנות לפיצול בקלות: רשות המיסים מכירה לפי יחס (למשל: רבע מהדירה המשמש לצרכי עבודה, אז רבע מההוצאות יוכרו).
3. ואם לא ניתנות לפיצול: ס' 17 "הוצאות לייצור הכנסה ולשם כך בלבד". כלומר, רק הוצאות שכולן לייצור הכנסה יותר בניכוי, והוצאות מעורבות לא יותרו כלל.
- א. ורד מחזור: הוצאה שלא ניתנת לפיצול לא ניתן לנכותה לפי ס' 17 (הליך פלילי הוא הוצאה עסקית וגם פרטית).
- ב. ורד פרי: הוצאות מעורבות אינן מותרות בניכוי. אולם אם ישנו קריטריון לפיו ניתן לחשוב על פיצול סביר בין הוצאה פרטית לבין הוצאה למען ייצור הכנסה, החלק האמור יהיה מותר בניכוי. אולם, הפסיקה לא תחול כלפי כולי עלמא.

← בנוסף, נחקק ס'32(1) בין ההוצאות האסורות בניכוי: הוצאות השגחה על ילדים.

### הוצאה מופרזת

רשות המיסים לא מתערבת בהוצאות מופרזות ובשיקולים האישיים של הנישום. ולכן יוכרו במס גם הוצאות מופרזות. אולם, לפי ס'30, לא יותר כל ניכוי הוצאות בסכום העולה על הדרוש לפי צרכי ייצור ההכנסה של הנישום (כלומר שהוצא באופן מופרז).

### הוצאות ספציפיות המותרות בניכוי:

הוצאות חניה בעבודה, ארוחות, ביגוד עבודה, הוצאות טיסה עד לשווי שוק של מחלקת עסקים, הוצאות טלפון ורכב ועוד. קבוע בתקנות שהן למעשה הוצאות מעורבות ומותרות בניכוי. המחוקק בוחר באופן שרירותי לפצל אותן, הוצאות אלה יותרו בניכוי בהתאם לטיפול בתקנות.

### סיווג הוצאות

אנחנו מסווגים את ההוצאה המותרת בניכוי להכנסה שאותה הוצאה הפיקה. כדי שנדע מאיפה להפחית את ההוצאה הזאת, ואז הרווח מכל מקור יהיה שונה, ותוצאות המס יהיו שונות: שיעור המס המוטל על רווח מכל מקור הוא שונה (למשל שיעור מס על רווח מעבודה שונה משיעור מס על רווח מריבית).

**נכסי כהנים:** על הנישום לנכות הוצאות מההכנסות הרלוונטיות אליהן, נסווג הוצאות למקורות שונים בגלל שיש תוצאות מש שיכולות להיות שונות.

### עיתוי הכרה בהוצאות

חשיבות: ערך הזמן של הכסף: ככל שהעיתוי מאוחר בזמן הנישום מרוויח את ערך הזמן של הכסף.

### הוצאות של משטר המיסוי הפירוטי (הוצאות של הכנסה פירותית):

הוצאה פירותית- הוצאה שצפויה לייצר הכנסה במשך שנת מס אחת.

- לפי הייק סיימונס, במהלך השנה הזו יצאה כל ההוצאה. אין כלל התעשרות.

← ההכרה בהוצאה תהיה בשנה שהיא הוצאה ולפי שיטת הדיווח של הנישום (שיטת המזומנים או שיטה מצטברת).

הוצאה הונית- הוצאה שצפויה לייצר הכנסה במשך מספר שנות מס.

- לפי הייק סיימונס, ההוצאה נפרסת לשנים כי בכל שנה יש התעשרות חלקית.

← ההכרה בהוצאות תהיה בדרך של פחת.

### הוצאות לרכישת נכסים - פחת

הוצאה הונית אסורה בניכוי, אלא באמצעות פחת. לכן נמיר אותה להוצאה פירותית: נכיר בה באמצעות פחת (פריסה לתזרים הוצאות שנתיות). ס'17(8)- ניכוי בעד פחת מותר.

איך מנכים פחת? ס'21: יותר ניכוי של נכסים (פורטים בסעיף), לפי אחוזים מהמחיר המקורי ששילם, שייקבעו באישור ועדת הכספים של הכנסת.

1) בבעלותו של הנישום- ניכוי ע"י בעל הנכס

- (2) **כל עוד הנכס משמש לייצור הכנסה (צמר פלדה)** - מתחילים להכיר בפחת רק מתחילת השימוש בפועל.
- (3) **אחוז מהמחיר המקורי של הנכס** (ההוצאה לחלק לאורך חיי הנכס = האחוז לכל שנה).
- ✓ **האחוזים** - נקבעו **בס"ד 4' לתקנות מס הכנסה (פחת)**, בהתחשב באורך חיי הנכס.
- ✓ **במחיר המקורי** - ניתן להוסיף למחיר הרכישה כל מיני הוצאות מתווספות (התקנה, הובלה וכו'). וגם הם יוכרו בפחת, בפריסה.

**פחת מואץ** - לפקיד השומה יש שיקול דעת להאצת הפחת משתי סיבות: (1) להתאים את הדין במקרה בו יש שימוש מעבר לשימוש הרגיל (כך אורך חיי הנכס יקטן) (2) לשם עידוד צמיחה והשקעה.

### מה לגבי נכסים שלא נמצאים ברשימות הפחת?

**פס"ד ניצבא**: הוצאה הונית אינה מותרת בניכוי אלא ע"י פחת שמוטר **בס"ד 17(8)** ומוגדר **בס"ד 21**, לפיו יש לפנות לתקנות, ואם לא נמצא שיעור הנכס, אין להכיר בפחת.

### ניתן לעקוף את פסק הדין בדרכים שונות:

1. **לקבע את הנכס** - לנכס שקיים לו פחת, ואז ייקבע לנכס שיעור פחת זהה לנכס אליו הוא מקובע (פס"ד ניצבא)
2. **סיווג כותרות - פשרה** - אם נצליח להגדיר את הנכס שלא קיים ברשימה ככזה שכן קיים, הוא יוכר על ידי פקיד השומה, כי תיאורטית יש הצדקה להכיר בו, למרות שהמחוקק לא התייחס אליו.
3. **סיווג כציוד כללי** - ציוד כללי, סעיף סל קובע פחת של 7%.
4. **למכור את הנכס** - מכירה תגדיר את הנכס כהכנסה הונית, ונוכל להפחית ממחיר הרכישה את מחיר המכירה.
5. **להשמיד את הנכס** - מאפשרת את קבלת מחיר הרכישה

**נכסים ללא פחת**: מדובר בנכסים שאין להם בלאי או התיישנות: קרקע, מניות. לכן לא ראוי להכיר לגביהן בפחת. עד מכירת הנכס לא התממש בעצם הוצאה. הדרך היחידה להכיר בהוצאות אלה היא מכירה: אמנם לא יהיה לך פחת אך יוכרו בהוצאה הונית.

### הוצאות לגבי הון קיים - הוצאות טיפול בנכסים

הוצאות בייצור הכנסה, מותרות בניכוי, הוצאות לגבי נכס קיים, שיש לו הוצאות מעבר לרכישתו.

#### נבחין בין הוצאה פירותית לבין הונית - שמירה / השבחה (פס"ד בלו)

- **הוצאה פירותית** - האם ההוצאה שמרה על הנכס כפי שהוא?  
✓ **נפקות**: היא מותרת בניכוי אם היא למען ייצור הכנסה
- **הוצאה הונית** - האם ההוצאה השביחה את הנכס יותר משהיה?  
✓ **נפקות**: היא אינה מותרת בניכוי, באמצעות פחת של הנכס. **הבעיה**: לא מוגדר **בתקנות** פחת לתיקונים או שידרוגים.
- ✓ **פתרון**: הצמדה של ההוצאה (התיקון) לנכס.

#### ההבדל בין שמירה להשבחה:

1. **תדירות הוצאת הוצאה** - אם היא גבוהה, ניטה **לשמירה**, ולכן הוצאה **פירותית**. (ארטן)

2. **גודל הוצאה ביחס לשווי הנכס** - ככל שגודל ההוצאה גדול יותר ניטה לומר שזו **השבחה** ולכן הוצאה הונית. אם הוא קטן, זו **שמירה** ולכן הוצאה **פירונית**. (ארטן)
3. **אופי הרכיב עליו הוצאו הוצאות** - ככל שהוחלף חלק משמעותי יותר ניטה לקבוע שזו **השבחה** ולכן הוצאה הונית.
4. **פונקציות הנכס לאחר הוצאה** - אם ההוצאה הוסיפה לנכס עוד פונקציות, או שהוא ממלא את אותן הפונקציות רק בצורה משמעותית יותר, זו **השבחה**, הוצאה הונית. אם הנכס מתפקד באותו האופן, זו **שמירה** ולכן הוצאה **פירונית** (מרגלית, בלו)
5. **הגדלת ההכנסות לאורך זמן** - אם ההוצאה מגדילה את ההכנסות לאורך זמן מדובר **בהשבחה** ולכן בהוצאה הונית (פס"ד שתדלן).

- פס"ד בלו - שמירה היא שמירה על המצב הקיים, פעולת הנכס תמשיך באותו האופן, ללא הוספה.
- פס"ד נאות מרגלית - מדובר בשמירה על המצב הקיים, ולכן זו הוצאה פירונית שתוכר באותה השנה.
- פס"ד ארטן - מדובר בהוצאות תיקון ולא חידוש או שינוי, ולכן זו הוצאה פירונית.
- פס"ד שתדלן - הוצאה שמייצרת קביעות בהכנסה לאורך זמן, היא משביחה את הנכס. ולכן הוצאה הונית.

### הוצאות לגבי הון אנושי

- אם מדובר בהכנסה פירונית - יוכר בניכוי
- הכנסה הונית - לא תוכר בניכוי, משום שאין פחת בהון אנושי.

### המבחן הוא השבחה מול שמירה.

**לילי וולף** - מדובר **בשמירה** על הון קיים. היא למדה אמנם משהו חדש, אולם זה היה כדי לשמור על רמתה ביחס לשוק שהולך ומתפתח. (גישה מאולצת שמטרתה זה להכיר בהוצאה הזו בניכוי, כי אם הייתה הוצאה הונית לא הייתה מותרת בניכוי).

**ס' 32(15)**: הוצאות לימודים לרבות רכישת השכלה אקדמית, מקצוע אלו הוצאות **אסורות בניכוי** (כלומר רכישת מקצוע חדש). אולם הוצאות השתלמות מקצועית שאינה לרכישת השכלה או מקצוע **כך מותרות** (כלומר, שמירת מצב ביחס לשוק, שמירה על המצב הקיים, הוצאה פירונית).

### הוצאות במשטר מיסוי הוני

בסיס המס של משטר מיסוי הוני (רווח הון או שבח) = תמורה **פחות** יתרת המחיר המקורי (רכישה).  
 יתרת המחיר המקורי = מחיר מקורי (של הרכישה בעבר) **פחות** פחת.

המחיר המקורי - מחיר רכישה כולל הוצאות נלוות.

